

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. kovo 31 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės, Gedimino Sagačio (kolegijos pirmininkas) ir Agnės Tiknūtės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės akcinės bendrovės „Grigeo Klaipėda“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 19 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės akcinės bendrovės „Grigeo Klaipėda“ ieškinį atsakovams J. G., V. B., V. K., uždarajai akcinei bendrovei „ChemTrade LT“, Airijoje registruotai bendrovei „Sago Industries Limited“, R. P. dėl žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiamas klausimas dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodinėjimo pareigą, prejudiciją, įrodymų išreikalavimą, *contra spoliatorem* (prieš pažeidėją) prezumpcijos taikymą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė teismo priteisti solidariai iš atsakovų 1 424 516 Eur nuostolių atlyginimo, priteisti iš atsakovų V. B., J. G., V. K., R. P. 5 proc. metines procesines palūkanas, o iš atsakovių UAB „ChemTrade LT“ ir Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ 6 proc. metines procesines palūkanas nuo teismo priteistos sumos, palūkanas skaičiuojant už laikotarpį nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
3. Ieškovė nurodė, kad krakmolo tiekėjos UAB „ChemTrade LT“, Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ pardavė ieškovei ne tos rūšies krakmolą, dėl kurio buvo sutarta. Buvo parduotas pigesnis kviečių krakmolą už brangesnio tapijokos krakmolo kainą. Ieškovės buvę darbuotojai (atsakovai) žinojo šį faktą, tačiau nesiėmė veiksmų, kad užkirstų kelią nuostolių atsiradimui. Ieškovės teigimu, tiek tiekėjos, tiek jų vadovas, faktinis vadovas ir faktinis steigėjas, tiek ir buvę darbuotojai solidariai atsakingi už ieškovei padarytą žalą (nuostolius).

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Klaipėdos apygardos teismas 2021 m. birželio 8 d. sprendimu ieškinį atmetė.
5. Teismas nustatė, kad ieškovė ir atsakovė UAB „ChemTrade LT“ pagal 2014 m. sausio 3 d. pirkimo–pardavimo sutartį, ieškovė ir atsakovė Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ pagal 2016 m. vasario 1 d. sutartį, be kita ko, susitarė dėl tapijokos rūšies krakmolo pirkimo ir pardavimo. Ieškovės teigimu, atsakovės UAB „ChemTrade LT“ ir Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ (toliau – ir atsakovės) prisiimtus įsipareigojimus įvykdė netinkamai, nes patiekė ne tos rūšies krakmolą, kaip susitarta, o pigesnį kviečių krakmolą. 2014–2019 m. ieškovė įsigijo iš atsakovių 12 241 toną krakmolo ir už jį sumokėjo 6 507 740 Eur. Ieškovė teigia, kad patyrė 1 424 516 Eur nuostolių dėl kainų skirtumo tarp tapijokos ir pigesnio kviečių krakmolo.
6. Teismas konstatavo, kad ginčas vyksta dėl to, ar ieškovei buvo patiektas tos rūšies krakmolą, kaip nurodyta pirkimo–pardavimo sutartyse (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.333 straipsnio 7 dalis).
7. Teismas nustatė, kad Klaipėdos apylinkės teisme išnagrinėta civilinė byla [Nr. e2-366-1071/2020](#) pagal ieškovės AB „Grigeo Klaipėda“ ieškinį atsakovui J. G. dėl atleidimo iš darbo teisėtumo (toliau – ir Darbo byla), joje priimtas sprendimas, vėliau šis sprendimas apeliacine tvarka peržiūrėtas įsiteisėjusia Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. liepos 16 d. nutartimi (civilinė byla [Nr. e2A-740-253/2020](#)). Darbo byloje nustatyta, kad AB „Grigeo Klaipėda“ 2019 m. gegužės 17 d. konstatavo šiurkštų darbo pareigų pažeidimą, kurį padarė gamybos direktorius J. G.: su darbuotojo žinia ilgą laiką (nuo 2018 m. gegužės 16 d.) kartono gamybai buvo perkama žaliava, faktiškai tiekiant pigesnę nei nurodyta sąskaitose alternatyvą, ir dėl savo kalto veikimo ar neveikimo darbuotojas tyčia padarė itin didelę žalą bendrovei. Teismas Darbo byloje nusprendė, kad Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštas nėra laikytinas tinkamu įrodymu byloje siekiant įrodyti, kad su atsakovo J. G. žinia ieškovės gamybos veikloje vietoj tapijokos krakmolo buvo naudojamas tik kviečių krakmolą. Be to, teismas Darbo byloje konstatavo, jog ieškovė leistiniais įrodymais neįrodė, kad vietoj tapijokos krakmolo buvo tiekiamas kviečių krakmolą ir kad atsakovas apie tai žinojo ir nesiėmė jokių veiksmų.
8. Teismo vertinimu, faktinės aplinkybės, kad Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštas nėra laikytinas tinkamu įrodymu byloje siekiant įrodyti, kad su atsakovo žinia ieškovės gamybos veikloje vietoj tapijokos krakmolo buvo naudojamas tik kviečių krakmolą, kad ieškovei laikotarpiu nuo 2018 m. gegužės mėn. buvo tiekiamas būtent tapijokos, o ne kviečių krakmolą, šioje byloje yra laikytinos įrodytonis, remiantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 182 straipsnio 2 punktu.
9. Teismas nustatė, kad ieškovei AB „Grigeo Klaipėda“ atsakovė UAB „ChemTrade LT“ krakmolą tiekė 2014, 2015 metais. Teismas nusprendė, kad ieškovė nepateikė duomenų, pagrindžiančių, jog atsakovė UAB „ChemTrade LT“ tiekė netinkamos kokybės, t. y. kitos rūšies, krakmolo krovinius.

10. Teismas pažymėjo, kad, ieškovei gamyboje naudojant tapijokos rūšies krakmolo specifikacijos neatitinkantį krakmolą, (1) išaugdavo gamybos sąnaudas, (2) reikėdavo atlikti daugiau gamybos ciklų, (3) sunaudoti daugiau medžiagų, o (4) mechanizmų pritaikymas gamybai tik iš kviečių krakmolo taip pat reikalavo programinių ir techninių pakeitimų. Šias aplinkybes byloje ne tik detalai paaiškino buvę ieškovės darbuotojai atsakovai V. B. ir J. G., jos yra atskleistos ir prie šios civilinės bylos prijungtoje Darbo byloje. Minėtoje byloje nustatyta, kad, 2019 m. vasario 15 d. pradėjus naudoti tik kviečių krakmolą, vienai tonai produkcijos pagaminti krakmolo suvartojimas padidėjo nuo 42,96 iki 46,67 kg. Kovo mėnesį krakmolo suvartojimas pakilo iki 51,15 kg, balandžio mėnesį krakmolo suvartojimas ir toliau kilo iki 54,06 kg. Teismas padarė išvadą, kad, ieškovei tiekiant ne tapijokos rūšies parametrus atitinkantį krakmolą ir ieškovei tokį krakmolą naudojant gamyboje, būtų buvę pastebimi ryškūs produkcijos arba gamybos eigos pakitimai, tačiau tokių duomenų nėra.
11. Teismas nustatė, kad nuo 2015 metų rugsėjo mėnesio tapijokos rūšies krakmolo tiekimas ieškovei pradėtas vykdyti ir iki 2019 metų buvo vykdomas per atsakovę Airijoje registruotą bendrovę „Sago Industries Limited“. Darbo byloje yra nustatyti prejudiciniai faktai, jog nėra įrodymų, kad nuo 2018 m. gegužės mėn. atsakovė Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ tiekė ne tapijokos rūšies krakmolą, o kitą – pigesnę kviečių krakmolą. Taigi, klausimas dėl atsakovės tiekto krakmolo apima laikotarpį nuo 2015 m. rugsėjo mėn. iki 2018 m. gegužės 16 d. ieškovei pristatytos krakmolo siuntos.
12. Ieškovė savo ieškinį iš esmės įrodinėja šiais įrodymais: 1) su 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. krovinių gautais dokumentais, tarp jų – važtaraščiais; 2) iš Vokietijos įmonės „Jackering Muhlen und Nahrungsmittelwerke GmbH“ (toliau – įmonė „Jackering“) gauta informacija, t. y. elektroniniu laišku, krovinių fotonuotraukomis bei sutarties tarp atsakovės ir įmonės „Jackering“ dokumentais; 3) Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštu.
13. Teismas pabrėžė, kad ieškovė pateikia įrodymus ir kelia abejones ne dėl visų atsakovės tiekto krovinių laikotarpiu nuo 2015 m. iki 2019 m., o tik dėl dviejų krovinių, t. y. 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. Kaip minėta anksčiau, dėl šių krovinių siuntų kokybės yra priimtas įsiteisėjęs teismo sprendimas. Klaipėdos apylinkės teisme išnagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. e2-366-1071/2020](#) dėl 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. krakmolo siuntų konstatuota, jog „<...> ieškovė leistinai įrodymais neįrodė, kad vietoje tapijokos krakmolo buvo tiekiamas kviečių krakmolą“. Taigi, visos aplinkybės ir vertinimai, susiję su atsakovės 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. krakmolo siuntomis, yra nustatyti bei atliktas teisinis vertinimas. Be to, kaip minėta, Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštas nėra laikytinas tinkamu įrodymu byloje siekiant įrodyti, kad ieškovės gamybos veikloje vietoj tapijokos krakmolo buvo naudojamas tik kviečių krakmolą ([CPK 182 straipsnio](#) 2 punktas).
14. Teismas nurodė, kad pati ieškovė per visą laikotarpį nepastebėjo jokių nukrypimų atliekant gamybos procesą iš atsakovės Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ tiekto krovinių. Visas per minėtą laikotarpį patiektas krakmolą buvo sunaudotas, nė vienas krovinyje dėl kokybės trūkumų nebuvo grąžintas. Teismo vertinimu, ieškovės krovinių kokybės įrodinėjimas krovinių dokumentais negali būti tapatus kokybės vertinimui atliekant tyrimą laboratorijose. Dėl to kai kurie krovinių dokumento neatitikimai nereikia krovinių kokybės nukrypimų nuo sutartos kokybės reikalavimų.
15. Teismo vertinimu, įrodymai, gauti iš įmonės „Jackering“, patvirtina tik aplinkybes apie tai, kad tarp šios bendrovės ir Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ buvo palaikomi bendradarbiavimo santykiai, tačiau nepagrindžia aplinkybių, jog ieškovei buvo tiekiamas netinkamos kokybės ar botaninės kilmės produktas.
16. Kaip minėta, ieškovei gamyboje naudojant tapijokos rūšies krakmolo specifikacijos neatitinkantį krakmolą, (1) išaugdavo gamybos sąnaudas, (2) reikėdavo atlikti daugiau gamybos ciklų, (3) sunaudoti daugiau medžiagų, o (4) mechanizmų pritaikymas gamybai tik iš kviečių krakmolo taip pat reikalavo programinių ir techninių pakeitimų. Tokių įrodymų byloje nėra ([CPK 12, 178 straipsniai](#)).
17. Teismas apibendrina, kad, atsižvelgiant į prejudicinę galią turinčio Klaipėdos apylinkės teismo 2020 m. kovo 3 d. sprendimo civilinėje byloje [Nr. e2-366-1071/2020](#) (Darbo byla) išvada, į atliktus mokslinius tyrimus, t. y. Vokietijos bendrovės „AllStarch“ 2019 m. atliktą tyrimą ir laboratorijos „Amilina“ 2018 m. atliktą tyrimą, į faktines aplinkybes, jog, ieškovei gamyboje naudojant ne tapijokos rūšies krakmolo specifikaciją atitinkantį krakmolą, išaugdavo gamybos sąnaudas, reikėdavo atlikti daugiau gamybos ciklų, sunaudoti daugiau medžiagų, o mechanizmų pritaikymas gamybai tik iš kviečių krakmolo taip pat reikalavo programinių ir techninių pakeitimų, tačiau to nenustatyta, darytina išvada, kad ieškovė neįrodė, jog atsakovės UAB „ChemTrade LT“ ir Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ vietoj sutartyse nurodyto tapijokos krakmolo tiekė kitos rūšies krakmolą, ir konstatuotina, kad dėl šių įmonių veiksmų žalos nepatyrė.
18. Teismas nustatė, kad atsakovas V. B. nuo 2013 m. birželio 11 d. iki 2019 m. gegužės 17 d. vykdė AB „Grigeo Klaipėda“ generalinio direktoriaus (vadovo) pareigas, atsakovas J. G. nuo 2012 m. rugsėjo 3 d. – AB „Grigeo Klaipėda“ gamybos padalinio vadovo pareigas, o nuo 2014 m. vasario 20 d. iki 2019 m. gegužės 17 d. buvo paskirtas AB „Grigeo Klaipėda“ gamybos direktoriumi. Ieškovės teigimu, atsakovas V. B. kartu su atsakovu V. K. dalyvavo steigiant UAB „ChemTrade LT“, o UAB „ChemTrade LT“ vadovu buvo paskirtas jų statytinis atsakovas R. P., UAB „ChemTrade LT“ vadovas R. P. yra buvęs Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ direktorius. Ieškovės teigimu, atsakovai V. B., J. G., V. K., R. P. savo veiksmais sudarė sąlygas tam, kad atsakovė UAB „ChemTrade LT“ 2014–2015 metais, o vėliau ir atsakovė Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ 2015–2019 metais taptų tapijokos krakmolo tiekėjomis ir tiekto kitos rūšies krakmolą, negu nurodyta sutartyse.
19. Teismas, nustatęs, kad atsakovės UAB „ChemTrade LT“ ir Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ tiekė sutartyse nustatytą tapijokos rūšies krakmolą, nusprendė, kad nėra pagrindo taikyti atsakovams V. B., J. G., V. K., R. P. civilinę atsakomybę.
20. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės AB „Grigeo Klaipėda“ apeliacinį skundą, 2022 m. gegužės 19 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. birželio 8 d. sprendimą paliko nepakeistą.
21. Kolegija nurodė, kad nagrinėjamoje byloje tarp šalių kilus ginčui dėl to, koks krakmolą ieškovei buvo tiekiamas popieriaus gamybai, visu pirma būtina nustatyti, ar AB „Grigeo Klaipėda“ iš tiesų buvo tiekiamas ne pirkimo–pardavimo sutartyse, sudarytose su UAB „ChemTrade LT“ ir Airijoje registruota bendrove „Sago Industries Limited“, nurodyta prekė, t. y. ne tapijokos rūšies krakmolą. Tik nustatęs, kad ieškovei iš tiesų buvo tiekiamas ne tos rūšies krakmolą, toliau byloje turėtų būti sprendžiamas kiekvieno iš atsakovų civilinės atsakomybės klausimas.
22. Ieškovės teigimu, atsakovės UAB „ChemTrade LT“ ir Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“, nebūdamas tapijokos krakmolo gamintojos ir teigdamos, kad jų ieškovei patiektas krakmolą buvo tapijokos, o ne kviečių krakmolą, turėjo galimybę pateikti rašytinius įrodymus, t. y. pirkimo–pardavimo sutartis, užsakymus, krakmolo gamintojo specifikacijas, krakmolo gamintojo ar pardavėjo išrašytas sąskaitas, krakmolo vežimo iš siuntėjų dokumentus, patvirtinančius, kad ieškovei iš tiesų buvo parduotas krakmolą, įsigytas iš tapijokos krakmolo gamintojų ar tokio krakmolo pardavėjų, tačiau tokių duomenų nepateikė. Kad atsakovės UAB „ChemTrade LT“ ir Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ tiekė ne tapijokos, o kviečių krakmolą, ieškovės teigimu, patvirtina tai, kad: 1) 2018 m. kovo 29 d. Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ ir įmonė „Jackering“ sudarė sutartį, pagal kurią atsakovė „Sago Industries Limited“ nusipirko iš viso 696 tonas natūralaus kviečių krakmolo, šis atsakovai buvo siunčiamas 2018 m. balandžio–rugpjūčio mėn., 2) 2018 m. liepos 5 d. buvo sudaryta dar viena sutartis su įmone „Jackering“, pagal kurią atsakovė „Sago Industries Limited“ vėl įsigijo 696 tonas natūralaus kviečių krakmolo. Šis iai (atsakovai) buvo siunčiamas 2018 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn., 3) nuo 2015 m. rugsėjo mėn. iki 2019 m. pardavėja AB „Lantmannen Reppe“ taip pat tiekė atsakovei „Sago Industries Limited“ natūralų kviečių krakmolą, 4) atsakovės UAB „ChemTrade LT“ tiekėjos UAB „Algol Chemicals“ ir AB „Lantmannen Reppe“ 2014–2015 metais taip pat negalėjo tiekti tapijokos krakmolo, nes juo neprekiavo. Šie duomenys, ieškovės manymu, patvirtina, kad nei iš įmonės „Jackering“, nei iš AB „Lantmannen Reppe“ negalėjo būti įsigytas tapijokos krakmolą ir kartu parduotas ieškovei AB „Grigeo Klaipėda“.

Ieškovės teigimu, esant tokiems duomenims, teismas turėjo aiškintis, kam atsakovės pardavė įsigytą kviečių krakmolą.

23. Kolegija nurodė, kad ieškovė, siekdama įrodyti patirtos žalos faktą, visų pirma, kaip minėta, turėjo įrodyti, kad atsakovės UAB „ChemTrade LT“ ir „Sago Industries Limited“ ginčo laikotarpiu tiekė jai ne pirkimo–pardavimo sutartyse nurodytą prekę, t. y. ne tapijokos, o kviečių krakmolą. Nagrinėjamoje byloje ieškovė nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismui nepateikė jokių duomenų (pvz., ekspertų, specialistų išvadų ir pan.), kurie patvirtintų, kad atsakovės UAB „ChemTrade LT“ ir „Sago Industries Limited“ iš tiesų tiekė ne tos rūšies krakmolą. Priešingai, reikalaujama priteisti žalos atlyginimą (kainų skirtumą), ieškovė įrodinėjo pareigą iš esmės bandė perkelti pačioms atsakovėms, teigdama, kad atsakovės UAB „ChemTrade LT“ ir „Sago Industries Limited“ turėjo (galėjo) pateikti teismui rašytinius įrodymus, patvirtinančius, kad jai iš tiesų buvo parduotas krakmolas, įsigytas iš tapijokos krakmolo gamintojų ar tokio krakmolo pardavėjų, o byla nagrinėjės pirmosios instancijos teismas – aiškintis, kam iš įmonės „Jacking“ ir (ar) A B „Lantmannen Reppe“ įsigytą paprastą kviečių krakmolą pardavė atsakovės, ar šis kviečių krakmolas iš tiesų nebuvo parduotas AB „Grigeo Klaipėda“. Pagal bendrąsias civilinio proceso taisykles, būtent ieškovė, teigiančią, kad jai buvo parduotas ne tos rūšies krakmolas, saisto pareigą įrodyti ieškinyje dėstomų reikalavimų pagrįstumą, o ne reikalauti, kad atsakovai, siekdami paneigti ieškovės nurodomus, bet įrodymais nepagrindžiamus argumentus ir spėjimus, pateiktų teismui duomenis apie tai, kad ginčo laikotarpiu AB „Grigeo Klaipėda“ iš tiesų buvo parduotas tapijokos krakmolas.
24. Kolegija nurodė, kad ieškovė ne tik nepateikė jokių įrodymų, kad jai buvo tiekta ne pirkimo–pardavimo sutartyse nurodytas tapijokos krakmolas, bet ir neįrodė, kad iš įmonės „Jacking“ ir AB „Lantmannen Reppe“ pirktą kviečių krakmolą atsakovės perpardavė AB „Grigeo Klaipėda“. Ieškovės nurodomos atsakovo UAB „ChemTrade LT“ ir „Sago Industries Limited“ sutartys, sudarytos su įmone „Jacking“ ir AB „Lantmannen Reppe“, patvirtina tik tai, kad tarp paminėtų bendrovių buvo susiklostę pirkimo–pardavimo teisiniai santykiai dėl kviečių krakmolo pirkimo, tačiau šie duomenys, išskyrus deklaratyvius ieškovės teiginius ir spėjimus, niekaip nepatvirtina, kad iš įmonės „Jacking“ ir A B „Lantmannen Reppe“ įsigytas kviečių krakmolas vėliau buvo parduodamas AB „Grigeo Klaipėda“ kaip tapijokos krakmolos. Pažymėtina ir tai, kad atsakovė „Sago Industries Limited“ neneigė, jog iš įmonės „Jacking“ ar AB „Lantmannen Reppe“ pirkto ne tapijokos, o paprastą kviečių krakmolą, tačiau tiek pirmosios, tiek ir apeliacinės instancijos teismui tvirtino, kad ieškovei parduotas krakmolas buvo įsigytas ne iš šių tiekėjų.
25. Pirmosios instancijos teismas 2020 m. gruodžio 21 d. vykusio posėdžio metu įpareigojo atsakoves UAB „ChemTrade LT“ ir „Sago Industries Limited“ pateikti įrodymus, kad jos turėjo galimybę ginčo laikotarpiu tiekti ieškovei tapijokos krakmolą. Vykdydama šį įpareigojimą, atsakovė UAB „ChemTrade LT“ pateikė įmonės „Haarla“ išrašytas sąskaitas faktūras už tapijokos kviečių krakmolą, taip pat su įmone „SIA Avi-Vest“ sudarytą sutartį bei išrašytas sąskaitas faktūras už tapijokos krakmolą, o atsakovė „Sago Industries Limited“ pateikė 2015 m. birželio 15 d. sutartį su tiekėju iš Vietnamo dėl 209 tonų tapijokos krakmolo pirkimo ir 2019 m. sausio 13 d. sutartį su tiekėju iš Vietnamo dėl 204 tonų tapijokos krakmolo pirkimo, 2015 m. rugsėjo 3 d. sutartį su tiekėju iš Lenkijos dėl 2000 tonų tapijokos krakmolo pirkimo ir 2015 m. rugpjūčio 15 d. sutartį su tiekėju iš Kazachstano dėl bulvių krakmolo ir tapijokos krakmolo pirkimo. Nors, ieškovės teigimu, šie dokumentai negalėjo būti laikomi tinkamais įrodymais, nes UAB „ChemTrade LT“ pateiktuose dokumentuose nėra duomenų apie gauto krakmolo kiekį, nepateiktos krakmolo specifikacijos, o atsakovės „Sago Industries Limited“ sutartyse nėra nurodyti užsienio subjektų pavadinimai, nėra parašų, nenurodytas tapijokos krakmolo kiekis, kolegija nurodė, kad atsakovės UAB „ChemTrade LT“ ir „Sago Industries Limited“, vykdydamos teismo įpareigojimą, pateikė sutartis originalo kalbomis (anglų ir rusų k.), su iš dalies uždengtu tekstu (uždengtos įsigyto tapijokos krakmolo kiekio, kainų, tiekėjų pavadinimo, kontaktų ir pan. dalys), siekdamos išsaugoti konfidencialią ir komercinę informaciją, ir šių sutarčių patvirtintus vertimus į lietuvių kalbą. Atsakovės „Sago Industries Limited“ pateiktuose sutarčių vertimuose į lietuvių kalbą vertėjas yra nurodęs, kad originaluose yra pardavėjų (užsienio šalių subjektų) parašai ir antspaudai. Vertėjas parašų patvirtino vertimų teisingumą, nurodęs, kad prisiima atsakomybę už vertimo teisingumą. Atsižvelgdama į tai, kolegija nusprendė, kad ieškovės apeliaciniame skunde keliamos abejonės dėl atsakovo „Sago Industries Limited“ ir UAB „ChemTrade LT“ su trečiaisiais asmenimis (tiekėjais) sudarytų sutarčių dėl tapijokos krakmolo įsigijimo sudarymo fakto yra nepagrįstos.
26. Tai, kad atsakovė „Sago Industries Limited“ tiekė ieškovei pirkimo–pardavimo sutartyse nurodytą tapijokos krakmolą, atsakovų teigimu, patvirtina ir tarptautinės kompanijos „Allstarch“ atliktas tyrimas. Atsakovai nurodė, kad 2018 m. gruodžio mėnesį buvo sudaryta mėginių paėmimo komisija, į ją paėmė po tris mėginius krakmolo iš trijų skirtingų tiekėjų ir skirtingų krakmolo siuntų, t. y. atsakovės „Sago Industries Limited“, AB „Amilina“ bei „Interstach“, ir 2019 m. gegužės mėnesį išsiuntė mėginius į tarptautinę kompaniją „Allstarch“, ši atliko tyrimus. 2019 m. birželio 7 d. buvo gautas „Allstarch“ atsakymas, kad mėginys, paimtas iš atsakovės „Sago Industries Limited“ siuntos, yra tapijokos rūšies krakmolas. Ieškovė nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teisme neneigė šių atsakovų parodymų ir bendrovės „Allstarch“ atliktų botaninės kilmės tyrimų išvadų.
27. Kolegija nurodė, kad ieškovė AB „Grigeo Klaipėda“, be jau paminėtų ir aptartų aplinkybių, poziciją, jog jai buvo tiekiamas ne tapijokos, o paprastas kviečių krakmolas, grindė Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto tyrimu (raštu), kuriame nurodyta, kad buvo atliekami krakmolo botaninės kilmės tyrimai mikroskopavimo metodu, lyginant tiriamuosius metodus su skirtingos rūšinės kilmės krakmolo standartais; ištirti septyni UAB „Axioma servisas“ (tyrimo užsakovės) pateikti krakmolo mėginiai ir nustatyta jų botaninė kilmė (dalis – kviečių, dalis – tapijokos, dalis – kukurūzų). Kartu su šiuo Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštu ieškovė pateikė fotonuotraukas, kur vienoje iš jų yra nufotografuotas popieriaus lapas su 2018 m. rugsėjo 12 d. ranka padarytu įrašu, kad paimti 7 krakmolo mėginiai (nėra jokių parašų ir nenurodyta, kas paėmė mėginius), kitoje fotonuotraukoje – mėginį maišelį, kurių tik 6 vnt. Įvertinusi paminėtą dokumentą, kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismu, kad paminėtas Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštas negali būti laikomas tinkamu įrodymu, pagrindžiančiu, kad ieškovei buvo tiekiamas ne tapijokos krakmolas. Visų pirma, kartu su Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto atsakymu (raštu) nėra pateiktas joks akreditavimo pažymėjimas ir (ar) sertifikatas, įrodantis, kad šis institutas turi teisę ir kompetenciją atlikti tokius botaninės kilmės tyrimus. Iš paminėto rašto neišaišku, kas atliko tyrimą, nėra jokių duomenų, kad mėginiai iš tiesų buvo paimti tiek iš atsakovės „Sago Industries Limited“ tiekto krakmolo, tiek ir iš kitų tiekėjų, nėra pateiktas mėginių paėmimo aktais, kuriame būtų užfiksuota, kas paėmė mėginius ir kurie iš jų priklauso atsakovei „Sago Industries Limited“, kurie – kitiems tiekėjams, ir pan.
28. Be to, tiek Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto tyrimo (rašto), tiek ir „Allstarch“ tyrimo vertinimas buvo atliktas kitoje Kauno apylinkės teismo nagrinėtoje civilinėje byloje Nr. e2-366-1071/2020 pagal ieškovės AB „Grigeo Klaipėda“ ieškinį atsakovui J. G. dėl atleidimo iš darbo teisėtumo. Paminėtoje Darbo byloje ieškovė AB „Grigeo Klaipėda“, remdamasi iš esmės tokiais pat argumentais ir įrodymais kaip ir šioje civilinėje byloje, siekė įrodyti, kad jai iš UAB „ChemTrade LT“ ir Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ buvo tiekiamas ne tapijokos, o kviečių krakmolas ir kad atsakovas J. G. tai žinojo. Klaipėdos apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą apeliacine tvarka, 2020 m. liepos 16 d. nutartimi paliko nepakeistą Klaipėdos apylinkės teismo 2020 m. kovo 3 d. sprendimą atmesti ieškovės ieškinį, pritaręs pirmosios instancijos teismui, jog ieškovė leistiniais įrodymais nepagrindė, kad vietoj tapijokos krakmolo buvo tiekiamas kviečių krakmolas ir kad atsakovas (J. G.) apie tai žinojo ir nesiėmė jokių veiksmų. Darbo byloje, be kita ko, buvo konstatuota, kad Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštas, kuriuo ieškovė remiasi nagrinėjamoje byloje, nėra laikytinas tinkamu įrodymu, jog AB „Grigeo Klaipėda“ gamybos veikloje vietoj tapijokos krakmolo buvo naudojamas kviečių krakmolas, taip pat buvo įvertintos ir „Allstarch“ tyrimo išvados, kad mėginiai, paimti iš „Sago Industries Limited“ siuntos, yra tapijokos krakmolos.
29. Kolegija nurodė, kad Darbo byloje įsiteisėjusi sprendimu esant konstatuotam faktui, jog Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštas nėra tinkamas įrodymas, patvirtinantis, kad atsakovė „Sago Industries Limited“ tiekė ne tapijokos krakmolą, neturi pagrindo paminėto dokumento vertinti kitaip. Kolegija pažymėjo, kad Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto rašto ir jame nurodytų išvadų aiškinimas ir vertinimas nagrinėjamo atveju negali skirtis vien dėl to, kad reikalavimas dėl žalos atlyginimo šioje byloje yra pareikštas ne tik J. G., bet ir kitiems atsakovams.

30. Savo poziciją, kad buvo tiekiamas ne tos rūšies krakmolos, ieškovė taip pat grindė Statistikos departamento duomenimis apie 2014–2019 metais į Lietuvos Respubliką importuotą tapijokos (maniokų) krakmolo kiekį – 477,958 tonos, taip pat Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ atstovės elektroniniu laišku įmonei „Jackering“, prašant tiekiamam krakmolui naudoti etiketę, nurodant natūralaus krakmolo S00 („native starch S00“) pavadinimą, nenaudojant natūralaus kvietinio krakmolo („native wheat starch“) pavadinimo. Ieškovės teigimu, su tokiais etiketėmis krakmolos buvo tiekiamas ir jai.
31. Kolegija pažymėjo, kad tiek ieškovės nurodomi Statistikos departamento duomenys, tiek ir argumentai dėl etikečių formavimo niekaip neįrodo AB „Grigeo Klaipėda“ tiekto krakmolo rūšies. Tokios ieškovės išvados paremtos tik spėjimais ir negali būti pakankamas pagrindas teismui konstatuoti, kad ieškovei iš tiesų buvo tiekiamas ne pirkimo–pardavimo sutartyse nurodytas tapijokos rūšies, o kitas – kviečių – krakmolos. Kolegija nurodė, kad prekės rūšį ir kokybę atspindi ne etiketės pavadinimas, kur nurodyta, jog tai „natūralus krakmolos“, o prekės parametrai, šalių aptarti ir suderinti sutartyje ir specifikacijoje. Todėl vien etiketės pavadinimas, nesant jokių kitų įrodymų ir kilus ginčui tarp šalių, nei patvirtina, nei paneigia to, kokios rūšies krakmolos ieškovei buvo tiekta.
32. Kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismu, kad ieškovė AB „Grigeo Klaipėda“ neįrodė, jog pagal su UAB „ChemTrade LT“ ir Airijoje registruota bendrove „Sago Industries Limited“ sudarytas pirkimo–pardavimo sutartis ir jų priedus jai buvo tiekiamas ne tapijokos, o kitos rūšies – pigesnis kviečių – krakmolos ([CK 6.333 straipsnio](#) 7 dalis). Kaip minėta, teigimai, kad AB „Grigeo Klaipėda“ buvo tiekiamas paprastas kviečių, o ne tapijokos rūšies krakmolos, iš esmės buvo grindžiami ne konkrečiais tiesioginiais įrodymais (pvz., specialistų, ekspertų išvadomis, kuriose, atlikus iš atsakovių gauto krakmolo tyrimus, būtų konstatuota, kad tai iš tiesų ne tapijokos, o kviečių krakmolos), o tik pačios ieškovės spėjimais, reikalaujant iš atsakovių pateikti jos spėjimus patvirtinančius arba paneigiančius duomenis, bei šalutinius duomenimis, tokiais kaip etikečių formavimas, atsakovių (juridinių asmenų) sandoriai su kitais tiekėjais, Statistikos departamento duomenys ir pan. Ieškovei neįrodžius, kad jai iš tiesų buvo tiekiamas ne pirkimo–pardavimo sutartyse nurodyta prekė, t. y. ne tapijokos, o paprastas kviečių krakmolos, kitaip tariant, neįrodžius pačios žalos padarymo fakto, nėra pagrindo konstatuoti, kad AB „Grigeo Klaipėda“ neteisėtai ir tyčiais veiksmais buvo padaryta žala, t. y. nebėra pagrindo toliau vertinti kiekvieno atsakovo civilinės atsakomybės sąlygų.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į jį teisiniai argumentai

33. Kasaciniu skundu ieškovė AB „Grigeo Klaipėda“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 19 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. birželio 8 d. sprendimą ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
- 33.1. Teismai netinkamai paskirstė įrodinėjimo pareigą. Įrodinėjimo pareiga nėra beribė – asmuo negali būti įpareigotas įrodyti tokias faktines aplinkybes, kurių jis objektyviai negali įrodyti arba kurių įrodinėjimas yra maksimaliai apsunkintas. Be to, asmeniui negali būti priskirta neproporcingai didelės apimties įrodinėjimo našta. Šios taisyklės, apibrėžiančios įrodinėjimo pareigos ribas, yra bendros ir taikytinos visų kategorijų civilinėms byloms (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-236-969/2019](#), 2019 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-359-701/2019](#)). Vieną ar kitą faktą turi įrodyti ta šalis, kuriai tą padaryti yra lengviau, nes ji turi ar gali lengviau nei kita šalis gauti atitinkamus įrodymus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-593/2003). Ginčo esmė yra klausimas, ar atsakovės 2014–2019 m. tiekė ieškovei pirkimo–pardavimo sutarties dalyką sudarančią prekę – natūralų tapijokos krakmolą. Kadangi pardavėjo pareiga pagal pirkimo–pardavimo sutartį yra perduoti pirkėjui sutartį atitinkančią prekę, tai būtent pardavėjas, turėdamas visus prekės rūšį pagrindžiančius dokumentus (kaip ir yra šiuo atveju), privalo įrodyti, kad pirkėjui buvo perduota sutartį atitinkanti prekė. Toks įrodinėjimo naštos perkėlimas atsakovėms, turinčioms visus tiekto krakmolo rūši pagrindžiančius dokumentus, paaiškinamas tais argumentais, kad būtent krakmolą tiekusi šalis geriausiai žino ir gali įrodymais pagrįsti konkrečios rūšies krakmolo tiekimą – nuo krakmolo įsigijimo (iš tiekėjų) momento iki krakmolo pateikimo galutiniam pirkėjui (ieškovei). Apeliacinės instancijos teismo teiginys, kad ieškovė ieškinių reikalavimus turėjo įrodinėti ekspertizę, specialistų išvadomis, prieštarauja logikai, nes tuo metu, kai ieškovė pradėjo įtarti, kad jai buvo tiekta ne tos rūšies krakmolos, visas krakmolos jau buvo sunaudotas popieriaus gamyboje. Nors aplinkybės įrodyti privalo ta šalis, kuriai tą padaryti yra lengviau, nes ji turi atitinkamus įrodymus, tačiau byloje atsakovės sąmoningai neteikė ginčo aplinkybes patvirtinančių dokumentų (pvz., krakmolo vežimo dokumentų, sąskaitų, mokėjimo už krakmolą ir kitų patikimų dokumentų). Vienintelis logiškas įrodymų neteikimo paaiškinimas – atsakovių turimi dokumentai būtų patvirtinę, kad ieškovei buvo pateiktas kviečių, o ne tapijokos krakmolos.
- 33.2. Net ir laikant, kad pagrindo įrodinėjimo pareigą perkelti atsakovėms nėra, byloje ieškovės teikti netiesioginiai įrodymai teismams turėjo sudaryti pagrindą pripažinti faktą, jog 2014–2019 m. atsakovės vietoj tapijokos krakmolo tiekė ieškovei kviečių krakmolą. Šiuo atveju būtina atsizvelgti į bylos specifiką, sprendžiant klausimą dėl atsakovių itin ilgai maskuotų ir sąmoningai atliktų tyčinių neteisėtų veiksmų pobūdžio, logiška pripažinti, kad ieškovės pateikti netiesioginiai įrodymai yra tinkami bei pakankami (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 26 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-423/2010](#)). Ieškovė pateikė tokius netiesioginius įrodymus, tačiau jų teismai tinkamai neįvertino:
- 33.2.1. Lietuvos Respublikos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portale viešai paskelbtus duomenis apie 2014–2019 m. į Lietuvos Respubliką importuoto tapijokos (maniokų) krakmolo kiekį. Šie įrodymai patvirtina, kad atsakovės 2014–2019 m. neimportavo į Lietuvos Respubliką ir kartu negalėjo perduoti bei neperdavė ieškovei 12 241 tonos tapijokos krakmolo (2119 tonų (atsakovė UAB „ChemTrade LT“) ir 10 122 tonų (atsakovė „Sago Industries Limited“));
- 33.2.2. suvestinius krakmolo ieškovės popierinės produkcijos gamyboje faktinio suvartojimo 2012–2019 m. laikotarpio duomenis. Šie įrodymai patvirtina, kad atsakovė „Sago Industries Limited“ byloje nagrinėjamu laikotarpiu negali būti laikomas pardavėja, kuri 2015–2019 m. ieškovei būtų pateikusi 10 122 tonas tapijokos krakmolo;
- 33.2.3. atsakovės „Sago Industries Limited“ su įmone „Jackering“ ir AB „Lantmannen Reppe“ sudarytas sutartis, pagal kurias krakmolo pardavėjos atsakovei „Sago Industries Limited“ pardavė būtent kviečių krakmolą. Šie įrodymai leidžia teigti, kad labiau tikėtina, jog ieškovei buvo tiekiamas būtent kviečių, o ne tapijokos krakmolos ([CPK 185 straipsnis](#));
- 33.2.4. įmonės „Jackering“ atstovės elektroninį laišką, kuris patvirtina, kad atsakovės „Sago Industries Limited“ atstovė, kuri yra atsakovo V. K. sugyventinė, prašė, jog įmonės „Jackering“ tiekiamam atsakovės „Sago Industries Limited“ kviečių krakmolui būtų išskirtinai naudojama etiketė, joje nurodant natūralaus krakmolo S00 („native starch S00“) pavadinimą, ir kartu etiketėje nenaudoti natūralaus kviečių krakmolo („native wheat starch“) pavadinimo. Akivaizdu, kad tokių etikečių krakmolo prekių siuntose naudojimas logiškai paaiškinamas vien tik atsakovės „Sago Industries Limited“ nenoru iš įmonės „Jackering“ įsigyto kviečių krakmolo pirkėjams atskleisti to fakto, jog tai nėra tapijokos krakmolos, ir noru sukurti netikrą regimybę, jog tai tarsi yra natūralus krakmolos (toks tapijokos krakmolos ir yra).
- 33.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika ir teisės doktrina pripažįsta *contra spoliatorem* prezumpciją, kuri reiškia, kad, šaliai nepateikus ar atsisakius pateikti įrodymų, reikia laikyti egzistuojant tai šaliai pačius nepalankiausius faktus, kuriuos tas nepateiktas įrodymas būtų patvirtinęs (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-60-687/2016; 2017 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-250-687/2017](#)). Ieškovė byloje pateikė visus turimus ir jai prieinamus įrodymus,

pagrindžiančius aplinkybę, kad 2014–2019 m. jai pateiktas krakmolos (visas jo kiekis) nebuvo tapijokos krakmolos. Ieškovė byloje išnaudojo visas procesines galimybes gauti bylos baigčiai reikšmingus įrodymus, prašydama pirmosios instancijos teisimą išreikalauti ginčo dalykui reikšmingus įrodymus, tačiau šie prašymai pagal jų esmę buvo atmesti. Atsakovės turėjo visas galimybes pateikti byloje savo turimus įrodymus, pagrindžiančius ieškovei tiekto krakmolos rūšį (pvz., krakmolos įsigijimo iš krakmolos (užsienio) pardavėjų faktui nustatyti, apmokėjimo faktui konstatuoti, krakmolos importavimui į Lietuvą pagrįsti, importuoto krakmolos rūšiai ir kiekiui identifikuoti ir kt.), ir šių įrodymų sąmoningai neteikė byloje. Taigi atsakovėms turėjo būti taikoma *contra spoliatorem* prezumpcija ir teismai turėjo pripažinti faktą, kad atsakovės tiekė ieškovei ne sutartyse nurodytą tapijokos, o kviečių krakmolą. Pažymėtina, kad pirmosios instancijos teismas 2020 m. gruodžio 21 d. nutartimi iš esmės netenkino ieškovės prašymo ir įpareigojo atsakoves pateikti tik įrodymus, patvirtinančius, kad jos turėjo galimybę ginčo laikotarpiu pateikti ieškovei tapijokos krakmolą. Turėti galimybę pateikti ir iš tikrųjų įsigyti bei pateikti tam tikrą kiekį ir tam tikros rūšies krakmolos yra visiškai skirtingos nustatytinos aplinkybės.

- 33.4. Atsakovių pateiktos sutartys neatitinka įrodymams keliamų reikalavimų (pvz., uždenkti tariamai tapijokos krakmolą tiekusių subjektų atstovų vardai ir pavardės, parašai). Šie įrodymai byloje negalėjo būti laikomi tikrais, patikimais ir pagrindžiančiais atsakovių nurodomas aplinkybes ([CPK 177 straipsnio](#) 1, 2 dalys). Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad esą sutarčių vertimuose vertėjai patvirtino, jog originaluose yra pardavėjų parašai ir antspaudai. Vertėjo funkcija yra teisingai išversti atitinkamo dokumento tekstą, o ne patvirtinti rašytines sutartis sudarymo faktą. Atsakovės pateikė rašytinius dokumentus, uždenge dalį dokumentų teksto, teigdamos, kad siekia apsaugoti konfidencialią ir komercinę paslaptį. Tačiau byloje nėra atsakovių komercinių paslaptčių sąrašų. Ieškovės nuomone, neišku, kokia konfidenciali informacija ar komercinė paslaptis šiuo atveju saugoma ir ar tokiais saugotinais duomenimis gali būti laikomi tokie duomenys kaip krakmolos pardavėjo pavadinimas ir rekvizitai, jo atstovo inicialai, parašas, prekės (krakmolos) kaina bei kiekis. Vien tai, kad tam tikras dokumentas galbūt turi konfidencialios informacijos požymių, nepagrindžia nei atsisakymo pateikti dokumentą (informaciją), nei pagrindo netaikyti *contra spoliatorem* prezumpcijos, nes konfidenciali informacija gali būti apsaugota remiantis [CPK 10¹ straipsnyje](#) nustatytomis taisyklėmis. Pagal kasacinio teismo praktiką šalis, teikianti prašymą dėl informacijos pripažinimo nevieša, turi pagrįsti, kuri konkrečiai pateikiamuose įrodymuose esanti informacija saugotina ir kodėl. Atitinkamai teismas, priimdamas rašytinę nutartį dėl tam tikros byloje esančios medžiagos dalies pripažinimo nevieša, turi individualizuoti saugotiną informaciją (konkrečius įrodymus), o būtinumą ją saugoti – argumentuoti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-107-611/2017](#)).
- 33.5. Teismai netinkamai taikė [CPK 182 straipsnio](#) 2 punktą, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl prejudicinių faktų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-499-403/2017](#)). Darbo byloje dalyvavo tik ieškovė ir atsakovas J. G., o atsakovai R. P., V. K., V. B., atsakovė UAB „ChemTrade LT“, atsakovė „Sago Industries Limited“ nedalyvavo. Be to, Darbo bylos įrodinėjimo dalyką sudarė aplinkybės, ar 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. atsakovė „Sago Industries Limited“ ieškovei pateikė ne tapijokos, o kviečių krakmolą, taip pat ar atsakovas J. G. apie tai žinojo. Darbo byloje nebuvo nagrinėjama, ar 2015 m. rugsėjo mėn. – 2019 m. vasario mėn. atsakovė „Sago Industries Limited“ tiekė ieškovei sutartą produktą – tapijokos krakmolą, ar atsakovė UAB „ChemTrade LT“ tiekė tapijokos krakmolą 2014, 2015 metais.
34. Atsiliepimais į kasacinį skundą atsakovai UAB „ChemTrade LT“, R. P., Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“, J. G., V. B., V. K. prašo kasacinį skundą atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimai grindžiami šiais argumentais:
- 34.1. Teismai tinkamai paskirstė įrodinėjimo pareigą. Pardutų daiktų trūkumų faktą turi įrodyti pirkėjas. Pardavėjas, gindamasis nuo kaltinimų pažeidus sutartį, gali pateikti įrodymus, kad pardavė atitinkančius sutartį daiktus (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 21 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-60-701/2019](#); 2022 m. kovo 23 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. e3K-3-63-381/2022](#)). Be to, nurodomas sunaudoti visą pateiktą neva netinkamos kokybės prekę buvo duotas naujų ieškovės vadovų. Taigi, galimybė patikrinti prekės kokybę ją tiriant buvo pašalinta pačios ieškovės, todėl jeigu ieškovė ir negalėjo įrodyti tam tikrų aplinkybių dėl savo pačios veiksmų, įrodinėjimo našta neturi būti perkeliama atsakovams. Pagal kasacinio teismo praktiką, kai šalis, turėdama galimybes ištirti ginčo prekę, to nepadaro, atsakomybė perkeliama būtent tokiai šaliai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-58-701/2021](#)).
- 34.2. Teismas tinkamai vertino įrodymų visumą. Ieškovės į bylą pateikti netiesioginiai įrodymai neįrodo, kad ieškovei tiekta ne tos rūšies krakmolos. Dėl ieškovės pateiktų netiesioginių įrodymų pažymėtina, kad Statistikos departamento duomenys apie importuotą tapijokos krakmolą atspindi duomenis, kuriuos nurodė pati ieškovė, teikdama Intrastato ataskaitas. Krakmolos ieškovės popierinės produkcijos gamyboje faktinio suvartojimo 2012–2019 m. laikotarpiu duomenys turi būti vertinami, atsižvelgiant ne tik į sunaudojamo krakmolos kiekį, bet ir į kitų gamybos procese naudojamų medžiagų kiekį, t. y. enzimų kiekį, garų ir elektros sąnaudas. Pateiktos sutartys su įmone „Jackering“ ir AB „Lantmannen Reppe“ dėl kviečių krakmolos, įmonės „Jackering“ atstovės laiškas patvirtina tik tai, kad atsakovė „Sago Industries Limited“ bendradarbiavo su įmone „Jackering“ bei AB „Lantmannen Reppe“, tačiau ne tai, kad ieškovei buvo pateikta sutarties sąlygų neatitinkanti prekė. Kasaciniame skunde nenurodyti byloje pateikti įrodymai, kurie patvirtina, kad ieškovei tiekta tapijokos krakmolos, pvz., 2019 m. birželio 7 d. gautas „Allstarch“ atsakymas, jog mėginys, paimtas iš atsakovės „Sago Industries Limited“ siuntos, yra tapijokos rūšies krakmolos, įrodymai, kad techninės ir technologinės galimybės ieškovei gaminti produkciją tik iš kviečių krakmolos atsirado tik nuo 2019 m. vasario mėn.
- 34.3. *Contra spoliatorem* taisyklė yra teisės doktrinoje žinoma ir kasacinio teismo praktikoje išplėtotą prezumpciją, kuria vadovaujantis, šaliai slepiant, sunaikinant ar atsisakant pateikti įrodymą, laikoma egzistuojant tai šaliai pačius nepalankiausius faktus, kuriuos tas nepateiktas įrodymas būtų patvirtinęs. Nurodytai prezumpcijai taikyti reikšminga nustatyti ne tik bylos šalies atsisakymą pateikti reikšmingus įrodymus, bet ir tokio atsisakymo priežastis bei jas lemiančias aplinkybes. *Contra spoliatorem* prezumpcija taikytina tuomet, kai nustatyta, jog įrodymus atsisakoma pateikti sąmoningai, tyčia juos sunaikinus, o ne dėl aplinkybių, nepriklausančių nuo subjekto, galinčio (turinčio) juos pateikti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-58-701/2021](#)). Atsakovės įvykdė 2020 m. gruodžio 21 d. teismo įpareigojimą ir pateikė visus reikalaujamus įrodymus, kad jos ginčo laikotarpiu turėjo galimybę ieškovei tiekti tapijokos krakmolą. Atsakovės pateikė reikalaujamus dokumentus, uždenkusios dalį teksto, siekdamos išsaugoti konfidencialią informaciją ir apsaugoti nuo nesąžiningo ieškovės elgesio, perimant atsakovių tiekėjus bei šnečiant atsakoves jų verslo partneriams. Atsakovės nurodė teismui, kad gali pateikti teismui apžiūrėti sudarytas tapijokos krakmolos pirkimo sutartis, kuriose yra visa sutartims būtina informacija bei rekvizitai: tiekėjų įmonių logotipai, pavadinimai, prekių kiekis, kainos, sutartis pasirašiusių atstovų pavardės, parašai, antspaudai, tačiau teismas to nepareikalavo. Pirmosios instancijos teismui nekilo abejonių dėl atsakovių pateiktų rašytinių dokumentų kopijų tikrumo. Taigi atsakovės įvykdė teismo įpareigojimą ir jokių įrodymų neslėpė, nesunaikino ir neatsisakė pateikti, todėl teismas pagrįstai joms netaikė *contra spoliatorem* prezumpcijos.
- 34.4. Įsiteisėjusio teismo sprendimu nustatyti prejudiciniai faktai įgyja nenuginėjiamumo savybę – šalis ir kiti byloje dalyvavę asmenys bei jų teisių perėmėjai negali kitose byloje ginčyti įsiteisėjusio teismo sprendimu nustatytų faktų ([CPK 279 straipsnio](#) 4 dalis). Taigi, ieškovė ir atsakovas J. G. šioje byloje negali ginčyti Darbo byloje teismų nustatytų prejudicinių faktų. Kiti šioje byloje dalyvaujantys atsakovai gali šiuos faktus pripažinti ([CPK 182 straipsnio](#) 5 punktas) ir jais remtis. Priešingai nei nurodo ieškovė, Darbo byloje įrodinėjimo dalykas buvo susijęs ne tik su dviem iš atsakovės „Sago Industries Limited“ 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. gautomis krakmolos siuntomis, bet ir su atsakovių tiekta produkcija per visą ginčo laikotarpį (t. y. ar atsakovės per visą bendradarbiavimo su ieškove laikotarpį tiekė tapijokos ar kviečių krakmolą). Pažymėtina, kad Darbo byloje nustatytas svarbus faktas, jog techninės ir technologinės galimybės įmonei gaminti produkciją tik iš kviečių krakmolos atsirado tik nuo 2019 m. vasario mėn.

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl įrodinėjimo pareigos, kai pirkėjas pareiškia ieškinį pardavėjui, kad perduotas kitos rūšies daiktas negu nustatyta sutartyje

35. Nagrinėjamoje byloje pareikštas reikalavimas dėl žalos atlyginimo įmonei (ieškovei) iš atsakovų, kaip solidariųjų skolininkų, skirtingais pagrindais: 1) iš atsakovių krakmolo pardavėjų pagal sutartinės atsakomybės taisykles dėl netinkamos rūšies krakmolo pagal pirkimo–pardavimo sutartį pateikimo, 2) iš buvusio ieškovės vadovo, buvusio ieškovės darbuotojo, pardavėju vadovo, pardavėju faktinio vadovo ir faktinio steigėjo – pagal deliktinės atsakomybės taisykles dėl bendrininkavimo su krakmolo pardavėjomis, joms pristatant netinkamos rūšies krakmola. Teismai nusprendė, kad nagrinėjamam atveii įrodinėjant, jog visi atsakovai padarė žalos ieškovei, visu pirma, ieškovė turi įrodyti, kad buvo pristatytas ne tos rūšies krakmolas. Kasaciniame skunde ieškovė šios teismo išvados neginčija, bet teigia, kad teismai netinkamai paskirstė įrodinėjimo našą įrodinėjant, kad pagal pirkimo–pardavimo sutartį buvo pateiktas ne tos rūšies krakmolas.
36. Bendroji įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklė, įtvirtinta [CPK](#), yra ta, kad, vadovaujantis rungimosi principu, šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atsikirtimus ([CPK](#) 12, 178 straipsniai), o šaliai neįvykdžius įrodinėjimo pareigos, teismas gali pripažinti neįrodytomis aplinkybes, kuriomis ji remiasi. Kai materialiosios teisės normos nustato kitokią įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarką negu nustatyta [CPK](#) 178 straipsnyje, reikia vadovautis materialiosios teisės normomis nustatyta bei teismų praktikos suformuota įrodinėjimo tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-430/2013](#); 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-7-125-378/2021](#), 42 punktas).
37. Pirkimo–pardavimo sutartimi viena šalis (pardavėjas) įsipareigoja perduoti daiktą (prekę) kitai šaliai (pirkėjui) nuosavybės ar patikėjimo teise, o pirkėjas įsipareigoja priimti daiktą (prekę) ir sumokėti už jį nustatytą pinigų sumą (kainą) ([CK 6.305 straipsnio](#) 1 dalis). Parduodamų daiktų kokybė, kiekis ir kiti kriterijai turi atitikti sutarties sąlygas, o jeigu sutartyje nėra nurodymų, – įprastus reikalavimus ([CK 6.327 straipsnio](#) 1 dalis). Pagal [CK 6.333 straipsnio](#) 1 dalį pardavėjas privalo perduoti pirkėjui daiktus, kurių kokybė atitinka pirkimo–pardavimo sutarties sąlygas bei daiktų kokybę nustatančių dokumentų reikalavimus. Pagal [CK 6.333 straipsnio](#) 7 dalį laikoma, kad daiktai neatitinka sutarties reikalavimų, jeigu perduotų daiktų kiekis, dydis ar svoris neatitinka sutarties sąlygų arba perduotas kitos rūšies, negu nurodyta sutartyje, daiktas. Pardavėjas atsako už daiktų trūkumus, jeigu pirkėjas įrodo, kad jie atsirado iki daiktų perdavimo arba dėl priežasčių, atsiradusių iki daiktų perdavimo.
38. Parduotų daiktų trūkumų faktą, t. y. kad daiktai neatitinka sutartyje nurodytų kokybės, kiekio ir kitų kriterijų, o jei sutartyje nurodymų nėra, – įprastų reikalavimų ([CK 6.327 straipsnio](#) 1 dalis), turi įrodyti pirkėjas, įstatyme nėra nustatyta parduotų daiktų trūkumų fakto prezumpcijos. Taigi pirkėjas, teigdamas, kad pardavėjas pažeidė sutartį, negali apsiriboti teiginiu, jog daiktai yra netinkami, jis turi nurodyti tai pagrindžiančias aplinkybes ir pateikti atitinkamus įrodymus. Pardavėjas, gindamasis nuo kaltinimų pažeidus sutartį, gali pateikti įrodymus, kad pardavė atitinkančius sutartį daiktus. Sutarties šalių pateiktus įrodymus įvertinęs pagal civilinio proceso įrodinėjimo normas ([CPK](#) 176–224 straipsniai) teismas daro išvadą, ar parduotų daiktų trūkumų faktas įrodytas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-60-701/2019](#), 21 punktas).
39. Taigi pagal nurodytą kasacinio teismo praktiką būtent pirkėjas (šiuo atveju ieškovė) turi įrodyti parduotų daiktų trūkumų faktą, t. y. kad jam buvo perduotas kitos rūšies, negu nurodyta pirkimo–pardavimo sutartyje, daiktas. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismai tinkamai paskirstė įrodinėjimo našą ir kasacinio skundo argumentas dėl įrodinėjimo pareigos netinkamo paskirstymo atmestinas.

Dėl prejudicijos

40. Pagal [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkto nuostatas, nereikia įrodinėti aplinkybių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje, kurioje dalyvavo tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teises pasekmes ir nedalyvaujantiems byloje asmenims (prejudiciniai faktai). [CPK 279 straipsnio](#) 4 dalyje nustatyta, kad sprendimu, nutarčiais ar įsakymu įsiteisėjus šalys ir kiti dalyvavę byloje asmenys, taip pat jų teisių perėmėjai nebegerali iš naujo pareikšti teisme tų pačių ieškinio reikalavimų tuo pačiu pagrindu, taip pat kitoje byloje ginčyti teismo nustatytus faktus ir teisinius santykius.
41. Kasacinio teismo jurisprudencijoje išaiškinta, jog teismo sprendimo prejudicinė galia reiškia, kad įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytų faktų ir teisių santykių šalys, kiti dalyvaujantys byloje asmenys ir jų teisių perėmėjai nebegerali ginčyti kitose bylose ([CPK 279 straipsnio](#) 4 dalis). [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkte nustatyta, kad šalis ar kitas dalyvavęs byloje asmuo kitose bylose gali remtis teismo sprendimu kaip savo reikalavimų ar atsikirtimų pagrindu ir tų faktų jam nereikės įrodinėti. Taigi, teismo sprendimo prejudicinės galios būtina sąlyga – asmens buvimas dalyvaujančiu asmeniu byloje, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisinius padarinius ir nedalyvaujantiems byloje asmenims (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-282/2012).
42. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkto aiškinimo ir taikymo, yra suformulavęs tokias pagrindines taisykles: prejudiciniais faktais laikytinos kitoje byloje įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytos aplinkybės; prejudicinių faktų galia tokios aplinkybės turi tik tuo atveju, kai abiejose bylose bet kokių procesiniu statusu dalyvauja tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisinius padarinius ir nedalyvavusiems byloje asmenims; pirmesnėje civilinėje byloje nustatyti faktai pripažintini prejudiciniais tik tada, kai jie toje byloje buvo įrodinėjimo dalykas ar bent jo dalis, svarbu, kad įrodinėjamas faktas būtų reikšmingas abiejose bylose. Tik nustatčius visas nurodytas sąlygas, yra pagrindas kitoje civilinėje (administracinėje) byloje nustatytas aplinkybes pripažinti prejudiciniais faktais (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 13 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-84-421/2019](#) 39 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
43. Taigi, viena iš sąlygų, leidžiančių konstatuoti prejudicinių faktų buvimą, yra nustatymas, kad aplinkybė, dėl kurios faktinės prejudicijos daromos išvados, buvo įrodinėjimo dalykas ar jo dalis anksčiau išnagrinėtoje byloje.
44. Vien tai, kad išnagrinėtoje byloje apie aplinkybę, dėl kurios faktinės prejudicijos daromos išvados, pasisakyta, tačiau ta aplinkybė nebuvo tos bylos nagrinėjimo dalykas ar jo dalis, savaime nesudaro pagrindo teigti, kad pagal [CPK](#) 182 straipsnio 2 punktą atsiranda to fakto prejudicija. Svarstant, ar dėl konkretaus teismo sprendime paminėto fakto atsirado jo prejudicija, reikia įvertinti, koks tiksliai faktas ar aplinkybės buvo nustatomi teismo sprendimu, atsižvelgiant į nagrinėjamą ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-377-695/2017, 31 punktas).

45. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Klaipėdos apylinkės teisme išnagrinėta civilinė byla [Nr. e2-366-1071/2020](#) pagal ieškovės AB „Grigeo Klaipėda“ ieškinį atsakovui J. G. dėl atleidimo iš darbo teisėtumo, joje priimtas sprendimas, jis apeliacine tvarka peržiūrėtas įsiteisėjusia Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. liepos 16 d. nutartimi (civilinė byla [Nr. e2A-740-253/2020](#)). Darbo byloje nustatyta, kad AB „Grigeo Klaipėda“ 2019 m. gegužės 17 d. priėmė sprendimą konstatuoti šiuurkštų darbo pareigų pažeidimą [DK 58 straipsnio](#) 2 dalies 1 punkto pagrindu, kurį padarė gamybos direktorius J. G. Darbo pažeidimų paaiškėjimo diena – 2019 m. gegužės 15 d., darbo pareigų pažeidimas – su darbuotojo žinia ilgą laiką kartono gamybai buvo perkama žaliava / medžiagos, faktiškai tiekiant pigesnę nei nurodyta sąskaitose alternatyvą, ir dėl savo kalto veikimo ar neveikimo darbuotojas tyčia padarė itin didelę žalą bendrovei ir taip pažeidė Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – [DK](#)) 58 straipsnio 3 dalies 5 punkto nuostatas. 2019 m. gegužės 17 d. AB „Grigeo Klaipėda“, vadovaudamasi [DK 65 straipsnio](#) 1 dalimi, nusprendė nutraukti su J. G. 2011 m. vasario 10 d. sudarytą darbo sutartį Nr. 3787.
46. Pirmosios instancijos teismas prejudicinius faktus laikė Darbo byloje nustatytus faktus: 1) kad Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštas nėra laikytinas tinkamu įrodymu byloje siekiant įrodyti, kad su atsakovo žinia ieškovės gamybos veikloje vietoj tapijokos krakmolo buvo naudojamas tik kviečių krakmolas, kad ieškovei laikotarpiu nuo 2018 m. gegužės mėn. buvo tiekiamas būtent tapijokos, o ne kviečių krakmolas; 2) kad nėra įrodymų, jog nuo 2018 m. gegužės mėn. atsakovė Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ tiekė ne tapijokos rūšies krakmolą, o kitą – pigesnę kviečių krakmolą; 3) kad dėl 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. krakmolo siuntų ieškovė leistinais įrodymais neįrodė, jog vietoj tapijokos krakmolo buvo tiekiamas kviečių krakmolas.
47. Pirmosios instancijos teismas dėl to, kad rėmėsi prejudicija, nagrinėjamoje byloje nevertino tiek Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto rašto, tiek kitų įrodymų, pateiktų ir Darbo byloje, ir nagrinėjamoje byloje (be kita ko, tiesioginių įrodymų dėl 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. siuntomis pristatyto krakmolo ieškovei). Teisėjų kolegija pažymi, kad apeliacinės instancijos teismas netaikė prejudicijos dėl Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto rašto ir pateikė argumentus, kodėl šio rašto nelaiko tinkamu įrodymu, o ieškovė kasaciniame skunde šių apeliacinės instancijos teismo išvadų neginčija. Tačiau apeliacinės instancijos teismas nepasisakė dėl kitų įrodymų, kurių dėl prejudicijos taikymo nevertino pirmosios instancijos teismas (be kita ko, tiesioginių įrodymų dėl 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. siuntomis pristatyto krakmolo ieškovei).
48. Darbo byloje buvo nagrinėjamas ginčas, ar atsakovas J. G. teisėtai atleistas iš darbo, ar jis padarė šiuurkštų darbo pareigų pažeidimą pagal [DK 58 straipsnio](#) 3 dalį. Darbo byloje buvo konstatuotos šios aplinkybės: kad atsakovas J. G. atleistas neteisėtai, nes jis nepadarė šiuurkštaus darbo pareigų pažeidimo, be to, ieškovė leistinais įrodymais neįrodė, kad vietoj tapijokos krakmolo buvo tiekiamas kviečių krakmolas ir kad atsakovas J. G. apie tai žinojo ir nesiėmė jokių veiksmų.
49. Įvertinusi Darbo bylos ginčo esmę teisėjų kolegija padaro išvadą, kad joje nagrinėjimo dalyką sudarė aplinkybės, ar atsakovas J. G. žinojo, jog ieškovei vietoj tapijokos krakmolo nuolat buvo tiekiamas kviečių krakmolas, o ne tai, ar atsakovės tinkamai vykdė ieškovės ir atsakovių sudarytas pirkimo–pardavimo sutartis dėl tapijokos krakmolo tiekimo.
50. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad, atsižvelgiant į Darbo bylos nagrinėjimo dalyką, ieškovei ir atsakovui J. G. (asmenims, dalyvavusiems abiejose bylose) šioje byloje prejudiciniai faktai laikytini faktai, kad J. G. nepadarė šiuurkštaus darbo pareigų pažeidimo, kad jis nežinojo, jog vietoj tapijokos krakmolo buvo tiekiamas kviečių krakmolas. Nagrinėjamoje byloje sprendami, ar atsakovės tinkamai vykdė savo su ieškove sudarytas pirkimo–pardavimo sutartis dėl tapijokos krakmolo tiekimo, teismams negalėjo remtis prejudicija Darbo byloje ir turėjo iš naujo vertinti tiek Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro filialo Žemdirbystės instituto raštą, tiek kitus įrodymus, pateiktus ir Darbo byloje, ir nagrinėjamoje byloje (be kita ko, tiesioginius įrodymus dėl 2018 m. gegužės 16 d. ir 2018 m. rugsėjo 7 d. siuntomis pristatyto krakmolo ieškovei).
51. Kasacinis teismas ne kartą savo nutartyse yra pabrėžęs, jog teismai, vertindami šalių pateiktus įrodymus, remiasi įrodymų pakankamumo taisykle, o išvada dėl konkrečios faktinės aplinkybės egzistavimo daroma pagal vidinį teismo įsitikinimą, grindžiamą visapusišku ir objektyviu visų reikšmingų bylos aplinkybių išnagrinėjimu. Teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadas apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-155/2010](#); 2021 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-219-701/2021](#), 80 punktas).
52. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas be pagrindo rėmėsi prejudicija Darbo byloje ir neįvertino ieškovės pateiktų įrodymų visumos, nors pagal proceso teisės normas ir nurodytą kasacinio teismo praktiką tik iš įrodymų visumos galėjo daryti išvadas apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą, o apeliacinės instancijos teismas šių pažeidimų neištaisė.

Dėl įrodymų išreikalavimo pagal [CPK](#) 199 straipsnį ir contra spoliatorem prezumpcijos taikymo

53. Įrodymais civilinėje byloje laikomi bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus ir atskirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra ([CPK 177 straipsnio](#) 1 dalis). Faktiniai duomenys pripažįstami įrodymais tik jei jie atitinka lestinumo ir sąsajumo reikalavimus.
54. Įrodymų lestinumas reiškia, kad atitinkami faktiniai duomenys gali būti įrodymais pagal proceso įstatymą, kitaip tariant, proceso įstatyme nėra įtvirtinto draudimo ar ribojimo remtis tam tikrais faktiniais duomenimis kaip įrodymais (tokie draudimai (ribojimai) yra įtvirtinti, pvz., [CPK 177 straipsnio](#) 3–5 dalyse) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 11 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-350-701/2018](#) 39 punktą).
55. Įrodymų sąsajumas reiškia įrodymų turinio loginį ryšį su konkrečios bylos įrodinėjimo dalyku, t. y. informacija (faktiniai duomenys), sudaranti įrodymų turinį, turi patvirtinti arba paneigti aplinkybes, kurios yra reikšmingos konkrečioje civilinėje byloje. Įrodymai gali būti susiję su įrodinėjimo dalyku tiesiogiai arba netiesiogiai. Tiesioginiai įrodymai yra susiję su įrodinėjamais faktais taip, kad leidžia daryti vienareikšmę išvadą apie tai, įrodinėjamas faktas egzistuoja ar ne. Netiesioginiai įrodymai tokios vienareikšmės išvados padaryti neleidžia (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 2 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-1-701/2016](#), 50 punktas).
56. Pagal [CPK](#) 199 straipsnį asmuo gali prašyti teismo išreikalauti kokią nors rašytinį įrodymą iš dalyvaujančių byloje ar kitų asmenų. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad [CPK](#) 199 straipsnyje nustatyti rašytinių įrodymų rinkimo būdai yra dalyvaujančio byloje asmens pareigos pateikti įrodymus įgyvendinimo išraiška; įrodymų išreikalavimas yra viena iš teismo bendradarbiavimo su dalyvaujančiais byloje asmenimis formų, siekiant tinkamai išnagrinėti bylą ([CPK 8 straipsnis](#)), bet ne teismui perkeliama įrodinėjimo pareiga (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-641/2013](#)).
57. Nagrinėjamoje byloje ieškovė, turėdama pareigą įrodyti, kad jai perduotas ne tapijokos, o kviečių krakmolas, pateikė teismui prašymą išreikalauti iš atsakovės UAB „ChemTrade LT“ pirkimo–pardavimo sutartis, kurių pagrindu atsakovė UAB „ChemTrade LT“ 2014–2015 metais (kaip pirkėja) įsigijo krakmolą (2119 tonų); išreikalauti dokumentus, pagrindžiančius, kad atsakovės UAB „ChemTrade LT“ įsigytas krakmolas 2014–2015 metais buvo pateiktas ieškovei, kaip pirkėjai; išreikalauti tokio krakmolo įsigijimo užsakymo lapus, jeigu atsakovė

UAB „ChemTrade LT“ 2014–2015 metais tokį krakmolą įsigijo užsakymų pagrindu, krakmolo specifikacijos, jeigu jos buvo jai teikiamos, atsakovei UAB „ChemTrade LT“ išrašytas krakmolo pardavėjų sąskaitas arba Valstybinei mokesčių inspekcijai pateiktą tokių gautų sąskaitų registrą; išreikalauti iš atsakovės Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ pirkimo–pardavimo sutartis, kurių pagrindu atsakovė Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ 2015–2019 metais (kaip pirkėja) įsigijo krakmolą (10 122 tonas); išreikalauti dokumentus, pagrindžiančius, kad atsakovės Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ įsigytas krakmolos 2015–2019 metais buvo pateiktas ieškovei, kaip pirkėjai; išreikalauti tokio krakmolo įsigijimo užsakymo lapus, jeigu atsakovė Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“ 2015–2019 metais tokį krakmolą įsigijo užsakymų pagrindu, krakmolo specifikacijos, jeigu jos buvo jai teikiamos, atsakovei Airijoje registruotai bendrovei „Sago Industries Limited“ išrašytas krakmolo pardavėjų sąskaitas arba užsienio šalies mokesčių administratoriui atsakovės Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ pateiktą tokių gautų sąskaitų registrą, jeigu toks registras užsienio šalyje, kurioje reziduoja atsakovė Airijoje registruota bendrovė „Sago Industries Limited“, sudaromas bei teikiamas.

58. Pirmosios instancijos teismas 2020 m. gruodžio 21 d. žodine nutartimi ieškovės prašymą tenkino iš dalies: atsakoves įpareigojo pateikti įrodymus, kad šios turėjo tapijokos krakmolą ir turėjo galinbę jį pateikti ieškovei ginčo laikotarpiu.
59. Atsakovės, vykdydamos 2020 m. gruodžio 21 d. nutartį, teismui pateikė: UAB „ChemTrade LT“ 2014 m. kovo 10 d. sutartį su Latvijos įmone „SIA Avi-Vest“ dėl tapijokos krakmolo ir sąskaitą, du UAB „ChemTrade LT“ tapijokos krakmolo užsakymų iš Suomijos įmonės „Haarla“ patvirtinimus, Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ 2015 m. birželio 15 d. sutartį su Vietnamo subjektu dėl 209 metrinių tonų tapijokos krakmolo pirkimo, Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ 2016 m. sausio 13 d. sutartį su Vietnamo subjektu dėl 204 metrinių tonų tapijokos krakmolo pirkimo; Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ patvirtinimą, kad 2015 m. rugsėjo 3 d. sudarytas susitarimas su Lenkijos subjektu dėl 2000 metrinių tonų tapijokos krakmolo tiekimo; Airijoje registruotos bendrovės „Sago Industries Limited“ 2015 m. rugpjūčio 15 d. sutartį su Kazachstano subjektu dėl bulvių krakmolo ir tapijokos krakmolo tiekimo.
60. Atsakovės, vykdydamos pirmosios instancijos teismo 2020 m. gruodžio 21 d. nutartį ir pateikdamos nurodytus dokumentus, dalį jų teksto uždengė (be kita ko, krakmolo pardavėjų pavadinimus, duomenis, atstovų parašus, krakmolo kiekį), argumentuodamos, kad siekia apsaugoti komercinę paslaptį. Teisėjų kolegija pažymi, kad teismas, gavęs tokius dokumentus, turėjo spręsti dėl įrodymų atitikties aptartam leistinumui kriterijui. Kadangi tokie įrodymai neatitinka jiems keliamų formaliųjų reikalavimų, teismas turėjo išreikalauti minėtus įrodymus su visu tekstu ir šalių duomenimis ir atitinkamai spręsti dėl komercinių paslapties apsaugos [CPK 10¹](#) straipsnyje nustatyta tvarka.
61. Kasaciniame skunde teigiama, kad atsakovės nepateikė įrodymų, jog jos ginčo laikotarpiu pristatė ieškovei reikiamą kiekį tapijokos krakmolo, todėl joms nagrinėjamoje byloje turėtų būti taikoma *contra spoliatorem* taisyklė.
62. *Contra spoliatorem* yra prezumpcija, kuria vadovaujantis, šaliai slepiant, sunaikinant ar atsisakant pateikti įrodymą, laikoma egzistuojant tai šaliai pačius nepalankiausius faktus, kuriuos tas nepateiktas įrodymas būtų patvirtinęs. Nurodytai prezumpcijai taikyti reikšminga nustatyti ne tik bylos šalies atsisakymą pateikti reikšmingus įrodymus, tačiau ir tokio atsisakymo priežastis ir jas lemiančias aplinkybes (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. liepos 2 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-223-1075/2020](#) 77 punktą). Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad *contra spoliatorem* prezumpcija taikytina tuomet, kai nustatyta, jog dokumentus atsisakoma pateikti sąmoningai, tyčia juos sunaikinus, o ne dėl aplinkybių, nepriklausančių nuo subjekto, galinčio (turinčio) juos pateikti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-250-687/2017](#), 70 punktas).
63. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas nepakankamai aiškiai suformulavo 2020 m. gruodžio 21 d. nutarties reikalavimą pateikti įrodymus, iš taip suformuluotos nutarties nėra aišku, kokius įrodymus turi pateikti atsakovės, todėl negalima daryti pagrįstos išvados, ar šią nutartį atsakovės tinkamai įvykdė. Nenustačius aplinkybių, kad tam tikrų įrodymų atsakovės nepateikė ir dėl kokių priežasčių šių įrodymų nepateikė, šioje bylos nagrinėjimo stadijoje nėra pagrindo spręsti, ar joms taikytina *contra spoliatorem* prezumpcija.
64. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad, atsižvelgdamas į ieškovės pateiktus įrodymus ir į aplinkybę, jog ieškovė nurodė, kad daugiau įrodymų pateikti negali dėl atsakovo, buvusio ieškovės vadovo, 2014–2019 m. veikimo bendrai su atsakovėmis – krakmolo pardavėjomis, tiekiant ieškovei ne tapijokos, o kviečių krakmolą, vadovaudamasis [CPK 199 straipsniu](#) pirmosios instancijos teismas turėjo atsakovę UAB „ChemTrade LT“ įpareigoti pateikti įrodymus, kad ji faktiškai įsigijo ar kokiu kitu teisiniu pagrindu turėjo 2119 tonų tapijokos krakmolo ir ginčo laikotarpiu galėjo jį pateikti ieškovei, o atsakovė Airijoje registruotą bendrovę „Sago Industries Limited“ įpareigoti pateikti įrodymus, kad ji faktiškai įsigijo ar kokiu kitu teisiniu pagrindu turėjo 10 122 tonas tapijokos krakmolo ir ginčo laikotarpiu galėjo jį pateikti ieškovei.
65. Tik teismui, vadovaujantis [CPK 199 straipsniu](#) įpareigojus atsakoves pateikti nurodytus įrodymus ir juos įvertinus kartu su kitais byloje ieškovės pateiktais tiesioginiais ir netiesioginiais įrodymais (arba įvertinus jų nepateikimo faktą ir tokio nepateikimo priežastis), galima pagal proceso teisės normų reikalavimus padaryti išvadą, kokios rūšies krakmolą ginčo laikotarpiu patiekė atsakovės.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

66. Apibendrinama tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismai, priimdami procesinius sprendimus, padarė esminius proceso teisės normų pažeidimus ir dėl šios priežasties byla galėjo būti išspręsta neteisingai. Tai sudaro pagrindą panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.
67. Kasaciniam teismui nusprendus, kad byla perduotina iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliekamas spręsti šiam teismui, atsižvelgiant į bylos išnagrinėjimo rezultatai ([CPK 93](#) straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. gegužės 19 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. birželio 8 d. sprendimą panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Klaipėdos apygardos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Alė Bukavinienė

Gediminas Sagatys

Agnė Tikniūtė

